

การศึกษาความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์รายย่อย ในพื้นที่จังหวัดสระบุรี

กฤษณะ อินไข^{1/} และ สมภัสสร วงษ์แสง ^{1/}

บทคัดย่อ

การศึกษาความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์รายย่อย ในพื้นที่จังหวัดสระบุรี มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ และสังคมของกลุ่มเกษตรกร สภาพพื้นฐาน และความรู้ของผู้นำกลุ่มเกษตรกร ลักษณะการรวมกลุ่มของเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์รายย่อย และความคิดเห็นของกลุ่มเกษตรกรที่มีผลต่อความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ ทั้งด้านการบริหาร ฐานะทางเศรษฐกิจ และความมั่นคง การแก้ไขปัญหาและพัฒนากลุ่ม รวมทั้งการประสานกับท้องถิ่นและหน่วยงานต่าง ๆ กลุ่มเป้าหมายที่ศึกษาเป็นกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์รายย่อย ในจังหวัดสระบุรี จำนวน 23 กลุ่ม สมาชิกกลุ่มจำนวน 225 ราย ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ ร้อยละ 35.56 เป็นกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงโค ร้อยละ 76.44 เป็นเพศชาย ร้อยละ 43.56 มีอายุอยู่ระหว่าง 46-55 ปี ร้อยละ 45.33 จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา ข้อมูลผู้นำกลุ่มเกษตรกร ร้อยละ 72.45 ไม่มีตำแหน่งทางสังคม ร้อยละ 89.78 มีประสบการณ์การเป็นผู้นำกลุ่ม 1-5 ปี วัตถุประสงค์ในการรวมกลุ่มของเกษตรกร ร้อยละ 45.34 รวมกลุ่มขึ้นเพื่อพัฒนากลุ่มให้เข้มแข็งสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ ร้อยละ 68.00 กลุ่มมีจำนวนสมาชิกมากกว่า 20 คน การได้รับเงินอุดหนุนจากหน่วยงานภาครัฐในรอบ 3 ปีที่ผ่านมาพบว่าร้อยละ 74.67 ได้รับเงินอุดหนุนจากหน่วยงานโดยหน่วยงานที่สนับสนุนงบประมาณหลักคือกรมปศุสัตว์ ด้านการบริหารกลุ่มร้อยละ 79.56 ไม่มีการเรียกเก็บเงินแรกเข้าจากสมาชิกใหม่ ร้อยละ 58.22 ไม่มีการระดมหุ้นจากสมาชิก ร้อยละ 67.11 ไม่มีการออมเงินจากสมาชิก ร้อยละ 81.78 กลุ่มมีการกำหนดกติกาและระเบียบในการบริหารกลุ่ม และมีบทลงโทษแก่สมาชิกที่ไม่ปฏิบัติตามระเบียบของกลุ่ม ร้อยละ 74.23 ไม่มีทรัพย์สินที่เป็นของกลุ่ม ส่วนปัจจัยด้านความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ พบว่าในภาพรวมกลุ่มมีความเข้มแข็งอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.88 ± 0.74) ประเด็นที่มีความเข้มแข็งสูงสุด ได้แก่ ด้านความรู้ความสามารถของผู้นำกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 4.04 ± 0.67) รองลงมา ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 4.00 ± 0.68) ด้านการประสานความร่วมมือกับท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (ค่าเฉลี่ย 3.79 ± 0.75) ด้านการแก้ไขปัญหาและพัฒนากลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 3.78 ± 0.82) และด้านฐานะและความมั่นคงของกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 3.77 ± 0.79) ตามลำดับ จากผลการศึกษาสามารถนำข้อมูลไปวางแผนการจัดการกลุ่มเพื่อพัฒนาเกษตรกรรายย่อยให้มีความเข้มแข็งขึ้นได้ และยังเป็นแบบอย่างให้กลุ่มเกษตรกรอื่นๆนำไปเป็นแนวทางในการดำเนินกิจการกลุ่มได้

คำสำคัญ: ความเข้มแข็ง เกษตรกรรายย่อย การเลี้ยงสัตว์ จังหวัดสระบุรี

ทะเบียนวิชาการเลขที่: 64(2)-0216(1)-111

^{1/}สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดสระบุรี อำเภอเมืองสระบุรี จังหวัดสระบุรี

Study of the Strength of Small Holder Farmers with Raising Animals in Saraburi

Province

Krissana Inkhai^{1/} and Sompatson WongsanG^{1/}

Abstract

The objectives of the study on the strength of minor agriculturist who raises animals in Saraburi Province is to study the state of the economy, society of agriculturist group, knowledge of an agriculturist leader, the characteristics of the grouping of minor agriculturist who raises animals and agriculturist's opinion affecting the strength of minor agriculturist who raises animals that describe administration, economic status, stability, troubleshooting and group development including coordination with the various local organizations. So the goals group that study are the minor agriculturist in Saraburi Province total 23 groups, will have the members of groups total 225 persons. The research results found that the most of agriculturist provide information that 35.56% are cattle farmers, which 76.44% are males, 43.56% are between 46-55 years old, 72.45% have a primary school education, and 89.78% no have social status. They had experience were a group leader about 1-5 years. Which the objectives in bundling of agriculturist 45.34% the bundling set up for development the groups to strength can learning resources and 68.00% the group have the members more than 20 persons. 3 years ago they received the budget support from the government agency that found 74.67% recieved the budget support main from the Department of Livestock Development. On the side of the group administration, the group no has initial bills from new members 79.56%, the group does not mobilize shares from the members 58.22%, the group do not have money savings from the members 67.11%, The group that has rules and regulations in place for managing the group rules 81.78% and 74.23% no have the property are of the group. Factors part on the strength of the majority of the agriculturists who provided the information found that this group is generally very strong and at a high level (average 3.88 ± 0.74). The highest strength issue is group leader's efficacy (average 4.04 ± 0.67), followed by group management (average 4.00 ± 0.68), coordinate with the local and related organizations (average 3.79 ± 0.75), troubleshooting and group development (average 3.78 ± 0.82), and group status and stability (average 3.77 ± 0.79), respectively. From the research results can bring the information to plan management the groups for development a group minor agriculturist to have strength can go up. And yet exemplary give the others agriculturist group which can be used as a guideline for group business operations.

Keywords: strength, small holder farmers, raising animal, Saraburi Province

Scientific paper No.: 64(2)-0216(1)-111

^{1/} Saraburi Provincial Livestock Office, Muang District, Saraburi Province

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	จ
สารบัญภาพ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	
ความสำคัญและที่มาของปัญหา	1
กรอบแนวคิดการวิจัย	2
วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย	3
ขอบเขตของการวิจัย	3
นิยามคำศัพท์	3
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
แนวคิดและทฤษฎี	4
- กลุ่มเกษตรกร	4
- ปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกร	4
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
บทที่ 3 วิธีดำเนินการศึกษาวิจัย	
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	8
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	9
การเก็บรวบรวมข้อมูล	9
การวิเคราะห์และแปลผลข้อมูล	10
บทที่ 4 ผลการศึกษาวิจัยและวิจารณ์ผล	
สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ และสังคมของกลุ่มเกษตรกร	11
สภาพพื้นฐานทั่วไปและความรู้ของผู้นำของกลุ่มเกษตรกร	12
การรวมกลุ่มของเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์รายย่อย	14
ปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกร	16
บทที่ 5 สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ	
สรุปผลการศึกษา	20
ข้อเสนอแนะ	21
กิตติกรรมประกาศ	21
เอกสารอ้างอิง	21
ภาคผนวก	
แบบสัมภาษณ์กลุ่มเกษตรกร	23

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างเกษตรกร	8
ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของสภาพพื้นฐานทั่วไปของกลุ่มเกษตรกร	12
ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของสภาพพื้นฐานทั่วไปของผู้นำกลุ่มเกษตรกร	13
ตารางที่ 4 การรวมกลุ่มของเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์รายย่อย	15
ตารางที่ 5 ปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกร	18

สารบัญภาพ

ภาพที่ 1 กรอบแนวความคิดในการวิจัย	2
-----------------------------------	---

บทที่ 1

บทนำ

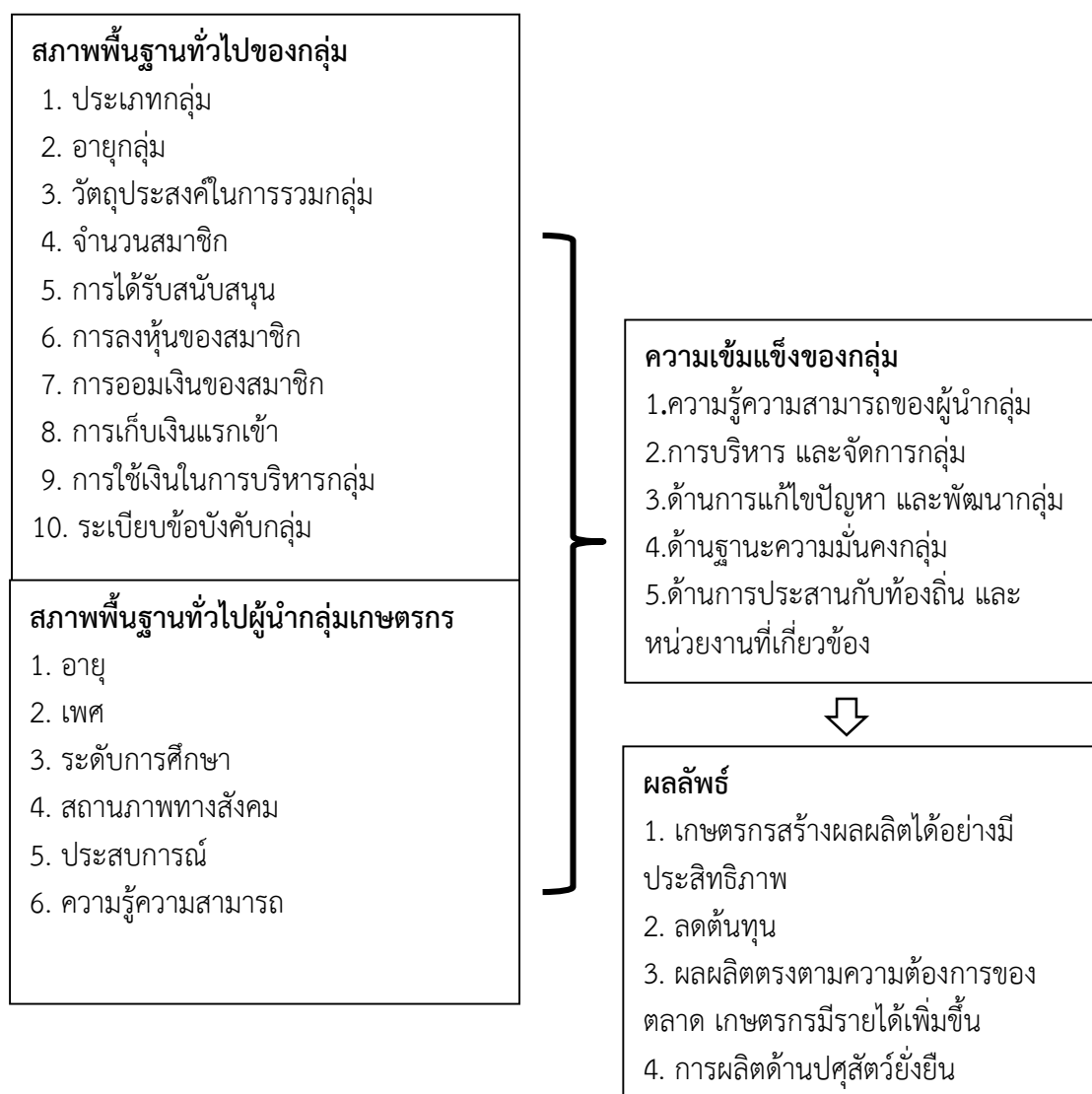
1. ความสำคัญและที่มาของปัญหา

กรมปศุสัตว์ได้กำหนดแนวทางปฏิบัติในการขับเคลื่อนงานส่งเสริมพัฒนาการเลี้ยงสัตว์แบบมีส่วนร่วมสำหรับเกษตรกรรายย่อยขึ้น ตั้งแต่ปี 2557 จนถึงปัจจุบัน รวมถึงได้กำหนดหลักเกณฑ์ และแบบฟอร์มในการประเมินความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกร โดยแบ่งเกณฑ์การประเมินออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม 2) ด้านการแก้ไขปัญหาและการพัฒนากลุ่ม 3) ด้านฐานะความมั่นคงของกลุ่ม 4) ด้านการประสานงานความร่วมมือกับท้องถิ่น และหน่วยงานอื่น เพื่อแก้ไขปัญหา และเพิ่มประสิทธิภาพการเลี้ยงสัตว์ในลักษณะการพึ่งพาตนเอง การรวมกลุ่ม นำไปสู่ความสำเร็จ ความเข้มแข็งมั่นคง และยั่งยืนในอาชีพการเลี้ยงสัตว์ของเกษตรกรรายย่อย (กรมปศุสัตว์, 2559) โดยกระบวนการพัฒนาให้เข้มแข็งจะเกิดขึ้น และประสบผลสำเร็จได้ขึ้นอยู่กับปัญหา และการแก้ไขปัญหาอย่างถูกต้องสมาชิกต้องมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน เมื่อกลุ่มเกิดความเข้มแข็งจะทำให้สามารถพัฒนาการเลี้ยงสัตว์ให้มีคุณภาพ เกิดการบริหารจัดการกลุ่มที่มีประสิทธิภาพ นำไปสู่ประกอบอาชีพการเลี้ยงสัตว์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่ยังทำการเลี้ยงสัตว์ตามกระแสของการตลาด ในลักษณะสัตว์ชนิดไหนราคาแพงเลี้ยงสัตว์ชนิดนั้น โดยไม่มีการศึกษาข้อมูลที่ดี ในลักษณะต่างคนต่างทำไม่มีการรวมกลุ่มอย่างชัดเจน จากการทำไม่มีการรวมกลุ่มชัดเจนจึงทำให้เกิดระบบพ่อค้าคนกลาง เกษตรกรขาดการกำหนดเป้าหมายร่วมกันในการเลี้ยงสัตว์ ขาดแผนรองรับการพัฒนาตามนโยบายของประเทศ หากกลุ่มมีการบริหารจัดการที่ดีจะนำไปสู่การตลาดที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคสามารถสร้างความมั่นคง มั่นคง ให้แก่เกษตรกรได้อย่างยั่งยืนจึงจำเป็นต้องเร่งพัฒนา ให้เกิดการรวมกลุ่มเกษตรกรเพื่อพัฒนาศักยภาพสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มรวมถึงการสร้างเครือข่ายเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์รายย่อย กลุ่มเกษตรกร หมายถึง กลุ่มซึ่งเกิดจากการรวมตัวของเกษตรกรที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมประเภทเดียวกันในตำบล ดำเนินกิจการร่วมกันช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อปกป้องสิทธิ และผลประโยชน์ของเกษตรกร เผยแพร่ความรู้ และความชำนาญในการประกอบอาชีพ และเพิ่มผลผลิต การดำเนินธุรกิจ และจัดหาแหล่งเงินทุนที่เหมาะสมให้แก่สมาชิกเพื่อยกระดับมาตรฐานการครองชีพของเกษตรกรให้ดีขึ้น ทั้งในด้านเศรษฐกิจ และสังคม (สุขสันต์, 2544) วัตถุประสงค์ของการรวมกลุ่ม สมาชิกต้องมีการรวมตัวพูดคุยถกเถียงถึงปัญหา มีการเรียนรู้ ทั้งในและนอกชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหา และมีการลงมือทำกิจกรรมร่วมกัน กลุ่มต้องมีการกำหนดกฎกติกา ระเบียบ บทลงโทษ สมาชิกควรมีส่วนร่วมในการออกกฎกติกา และสมาชิกควรปฏิบัติตาม กฎระเบียบ และกติกาด้วย ส่วนความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรหมายถึง กิจกรรมที่แสดงถึงความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรใน 4 ด้านหลัก ได้แก่ ด้านการบริหารกลุ่ม ด้านการแก้ไขปัญหาและพัฒนากลุ่ม ด้านฐานะและความมั่นคงของกลุ่ม และด้านการประสานงานกับท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดสระบุรี มีกลุ่มเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์รายย่อยที่ยังคงดำเนินกิจกรรมอยู่อย่างต่อเนื่อง 23 กลุ่ม สมาชิกกลุ่ม จำนวน 514 ราย ในพื้นที่ 13 อำเภอ ของจังหวัดสระบุรี (กองส่งเสริมและพัฒนาการปศุสัตว์, 2563) ซึ่งในแต่ละกลุ่มมีการบริหารจัดการกลุ่ม และการดำเนินงานที่แตกต่างกัน กลุ่มเกษตรกรหลายกลุ่มไม่สามารถพัฒนาให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืนได้ ส่งผลให้เกษตรกรขาดการแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ ขาดอำนาจในการต่อรองทางการตลาดโดยเฉพาะในช่วงที่ราคาผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ หรือมีผลผลิตล้นตลาด

การพัฒนาอาชีพการเลี้ยงสัตว์สำหรับเกษตรกรรายย่อยเป็นไปด้วยความล่าช้า การศึกษาวิจัยในครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์รายย่อยในจังหวัดสระบุรี ทราบถึงสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ และสังคมของกลุ่มเกษตรกร สภาพพื้นฐาน และความรู้ของผู้นำกลุ่มเกษตรกร ลักษณะการรวมกลุ่มของเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์รายย่อย และความคิดเห็นของกลุ่มเกษตรกรที่มีผลต่อความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ เจ้าหน้าที่ในระดับกรม/กระทรวงฯ สามารถนำข้อมูลความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรวางแผนการจัดการกลุ่ม เกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์รายย่อยให้มีความเข้มแข็งมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ให้ตรงกับความต้องการของเกษตรกร ผู้ประกอบการ ผู้บริโภค เกษตรกรมีความเข้าใจระบบการรวมกลุ่ม และความเข้มแข็งของกลุ่มเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการผลิตด้านปศุสัตว์ ให้มีอำนาจต่อรองทางการตลาด และผลิตสินค้าให้ตรงกับความต้องการของตลาด และยังเป็นแบบอย่างให้กลุ่มเกษตรกรอื่นๆนำไปเป็นแนวทางในการดำเนินกิจการกลุ่ม

กรอบแนวคิด

ภาพที่ 1 กรอบแนวความคิดในการวิจัย

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ และสังคมของกลุ่มเกษตรกร สภาพพื้นฐาน และความรู้ของผู้นำกลุ่มเกษตรกร
2. เพื่อศึกษาลักษณะการรวมกลุ่มของเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์รายย่อย
3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของกลุ่มเกษตรกรที่มีผลต่อความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ ทั้งด้านการบริหารฐานะทางเศรษฐกิจและความมั่นคง การแก้ไขปัญหา และพัฒนาความร่วมมือ การประสานกับท้องถิ่นและหน่วยงานต่าง ๆ โดยใช้แบบสอบถามซึ่งมีเกณฑ์การให้คะแนน 5 ระดับ แล้วเปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมาย Likert Scale

3. ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์รายย่อย ประกอบด้วย
 - 1.1 สภาพพื้นฐานทั่วไปของกลุ่ม ได้แก่ ประเภทกลุ่ม อายุกลุ่ม วัตถุประสงค์ในการรวมกลุ่ม จำนวนสมาชิก การได้รับสนับสนุน การลงทุนของสมาชิก การออมเงินของสมาชิก การเก็บเงินแรกเข้า การใช้เงินในการบริหารกลุ่ม ระเบียบข้อบังคับกลุ่ม
 - 1.2 สภาพพื้นฐานทั่วไปของผู้นำกลุ่มเกษตรกร ได้แก่ อายุ เพศ ระดับการศึกษา สถานภาพทางสังคม ประสบการณ์ ความรู้ความสามารถ
2. ขอบเขตด้านประชากรที่ศึกษา เกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์รายย่อยที่ขึ้นทะเบียนกับกรมปศุสัตว์ ปี 2554 - 2562
3. ขอบเขตด้านพื้นที่ ศึกษาในพื้นที่ 13 อำเภอของจังหวัดสระบุรี ได้แก่ อำเภอเมืองสระบุรี หนองแค หนองแซง เสาไห้ เฉลิมพระเกียรติ พระพุทธบาท หนองโดน บ้านหมอ วิหารแดง มวกเหล็ก วังม่วง ดอนพุด แก่งคอย
4. ขอบเขตด้านเวลา เก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนตุลาคม 2563 ถึง กุมภาพันธ์ 2564

4. นิยามคำศัพท์

เกษตรกรรายย่อย หมายถึง เกษตรกรที่มีที่ดินทำกินขนาดเล็กเป็นเจ้าของกิจการหรือผู้ผลิตอิสระ ใช้แรงงาน และทุนภายในครัวเรือนในด้านปศุสัตว์มีการเลี้ยงโคเนื้อ โคนม กระบือ ไม่เกิน 30 ตัว/ครัวเรือน สุกรพันธุ์ไม่เกิน 10 ตัว/ครัวเรือน สุกรขุนไม่เกิน 50 ตัว/ครัวเรือน สัตว์ปีกไม่เกิน 1,000 ตัว/ครัวเรือน และแพะ/แกะไม่เกิน 10 ตัว/ครัวเรือน

กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ หมายถึง กลุ่มเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์รายย่อย จังหวัดสระบุรี ที่ยังคงดำเนินกิจกรรมกลุ่มอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2563

ผู้นำกลุ่มเกษตรกร หมายถึง เกษตรกรสมาชิกกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์เป้าหมายที่ทำหน้าที่เป็นประธานกลุ่มเกษตรกรในขณะสอบถาม/สัมภาษณ์

ความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกร หมายถึง กิจกรรมที่แสดงถึงความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรใน 4 ด้านหลัก ได้แก่ ด้านการบริหารกลุ่ม ด้านการแก้ไขปัญหาและพัฒนา กลุ่ม ด้านฐานะและความมั่นคงของกลุ่ม และด้านการประสานงานกับท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ค้นคว้าเอกสาร หลักการ แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นกรอบ และข้อมูลประกอบสนับสนุนการศึกษา ดังนี้

แนวคิด และทฤษฎี

1. กลุ่มเกษตรกร

สุขสันต์ มุกตสันธิ (2544) กลุ่มเกษตรกร หมายถึง กลุ่มซึ่งเกิดจากการรวมตัวของเกษตรกรที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมประเภทเดียวกันในตำบล โดยได้ผนึกกำลังความคิด กำลังกาย และกำลังทรัพย์ ดำเนินกิจการร่วมกันช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อปกป้องสิทธิ และผลประโยชน์ของเกษตรกร เผยแพร่ความรู้ และความชำนาญในการประกอบอาชีพ และเพิ่มผลผลิต การดำเนินธุรกิจ และจัดหาแหล่งเงินทุน ที่เหมาะสมให้แก่สมาชิกเพื่อยกระดับมาตรฐานการครองชีพของเกษตรกรให้ดีขึ้นทั้งในด้านเศรษฐกิจ และสังคม การจัดตั้งกลุ่มเกษตรกร มีวัตถุประสงค์เพื่อให้สมาชิกดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ช่วยเหลือ ซึ่งกันและกันในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ดังต่อไปนี้

1. รวบรวมผลผลิต และผลิตภัณฑ์ของสมาชิก จัดจำหน่าย หรือแปรรูปออกจำหน่าย
2. จัดหาสิ่งของที่สมาชิกต้องการมาจำหน่าย
3. ส่งเสริม และเผยแพร่วิชาการเกษตร ทักษะศึกษา อุตสาหกรรมในครัวเรือน หรือการประกอบอาชีพอย่างอื่นในหมู่สมาชิก และครอบครัวสมาชิก รวมทั้งการส่งเสริมความรู้ในการผลิตทั้งอุตสาหกรรมเพื่อให้ได้สินค้าที่มีคุณภาพดีขึ้น
4. จัดหาบริการสินเชื่อแก่สมาชิกเพื่อประกอบอาชีพ หรือการใช้จ่ายที่เป็นประโยชน์
5. จัดหาบริการด้านการเกษตร หรืออุตสาหกรรมเกษตรสำหรับสมาชิก
6. ส่งเสริมการประหยัด การช่วยเหลือตนเอง และช่วยเหลือกันในหมู่สมาชิก

กลุ่มเกษตรกรมี 2 ประเภท คือกลุ่มที่เป็นทางการกับกลุ่มที่ไม่เป็นทางการ โดยกลุ่มที่เป็นทางการจะมีกฎหมายรับรองว่าเป็นนิติบุคคล ส่วนกลุ่มที่ไม่เป็นทางการเป็นกลุ่มธรรมชาติเกิดขึ้นตามลักษณะกิจกรรม อาจมีการเปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์หรือความต้องการของกลุ่มได้ง่าย

กลุ่มที่ดีต้องมีองค์ประกอบ ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ และเป้าหมายของกลุ่มต้องชัดเจน
2. สมาชิกกลุ่มต้องมีทัศนคติที่ดีต่อกัน
3. กลุ่มต้องมีผู้นำตามลักษณะกิจกรรมของกลุ่ม
4. กฎเกณฑ์ต่างๆ ภายในกลุ่มต้องเป็นข้อตกลงร่วมกันของสมาชิกทุกคน
5. การตัดสินใจดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่มต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมของสมาชิก

ทุกคน

2. ปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งกลุ่มเกษตรกร

กรมปศุสัตว์ (2559) ได้กำหนดหลักเกณฑ์ และแบบฟอร์มในการประเมินความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกร โดยแบ่งเกณฑ์การประเมินออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม

2) ด้านการแก้ไขปัญหาและการพัฒนากลุ่ม 3) ด้านฐานะความมั่นคงของกลุ่ม 4) ด้านการประสานงานความร่วมมือกับท้องถิ่น และหน่วยงานอื่น

กรมปศุสัตว์ (2557) ได้กำหนดแนวทางการพัฒนาเครือข่ายเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์รายย่อย โดยแบ่งเครือข่ายผู้เลี้ยงสัตว์ออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่ กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ ชมรมผู้เลี้ยงสัตว์ ระดับอำเภอ และจังหวัด เครือข่ายผู้เลี้ยงสัตว์ระดับเขต และเครือข่ายผู้เลี้ยงสัตว์ระดับประเทศ กำหนดให้มีการพัฒนาเกษตรกรให้มีความเข้มแข็ง เพิ่มขีดความสามารถ และให้บริการด้านการเลี้ยงสัตว์แก่เกษตรกรสมาชิกภายใต้ตัวชี้วัด 3 ด้าน ได้แก่

1. ด้านการพัฒนาการบริหารจัดการกลุ่ม
 - 1.1 พัฒนาความรู้ และประสบการณ์แก่ผู้นำกลุ่มเกษตรกร
 - 1.2 จัดให้มีที่ทำการของกลุ่มอย่างชัดเจน
 - 1.3 มีคณะกรรมการบริหารกลุ่มที่ได้รับมอบหมายหน้าที่อย่างชัดเจน
 - 1.4 มีระเบียบข้อบังคับกลุ่ม ที่ได้รับความเห็นชอบจากสมาชิก
 - 1.5 จัดให้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้านการเลี้ยงสัตว์ของสมาชิกเป็นปัจจุบัน
 - 1.6 จัดให้มีการประชุมหารือของสมาชิกเป็นประจำ
 - 1.7 ต้องจัดให้มีการประชุมหารือระหว่างคณะกรรมการบริหารกลุ่มอย่างสม่ำเสมอ
 - 1.8 กลุ่มต้องกำหนดวัตถุประสงค์ในการดำเนินการของกลุ่ม และมีแผนการดำเนินงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์อย่างชัดเจน
 - 1.9 กลุ่มต้องมีการประเมินสถานการณ์ และสมรรถนะการผลิตของกลุ่มอย่างต่อเนื่อง
 - 1.10 กลุ่มต้องมีการวางแผนการผลิตที่สอดคล้องกับตลาด และลูกค้า
 - 1.11 กลุ่มต้องจัดกิจกรรมเสริมสร้างความรู้แก่สมาชิก
 - 1.12 กลุ่มต้องจัดให้มีกิจกรรมบริหารเพื่อสนับสนุนการเลี้ยงสัตว์ของสมาชิก
 - 1.13 กลุ่มต้องจัดให้มีกิจกรรมร่วมกันในการแก้ไขปัญหา และพัฒนาประสิทธิภาพการเลี้ยงสัตว์ของสมาชิก
2. ด้านการพัฒนาฐานะ และความมั่นคงของกลุ่ม
 - 2.1 กลุ่มต้องจัดให้มีกิจกรรมส่งเสริมการออมของสมาชิกอย่างต่อเนื่อง
 - 2.2 กลุ่มต้องมีกิจกรรมเพื่อแสวงหาทุนสำหรับใช้ในการดำเนินงานของกลุ่ม
 - 2.3 กลุ่มต้องมีระบบการทำบัญชี การตรวจสอบ และการรายงานผลต่อสมาชิก
 - 2.4 กลุ่มต้องมีกิจกรรมเพื่อการเพิ่มจำนวนสมาชิกในกลุ่มอย่างต่อเนื่อง
 - 2.5 กลุ่มต้องมีการแบ่งปันผลประโยชน์ของกลุ่มแก่สมาชิกอย่างทั่วถึง และยุติธรรม
 - 2.6 กลุ่มต้องจัดให้มีกิจกรรมในการพัฒนาระบบการผลิต และการตลาดปศุสัตว์
3. ด้านการพัฒนาบทบาทเพื่อเชื่อมโยงกับชุมชนท้องถิ่น
 - 3.1 กลุ่มต้องจัดให้มีโครงการหรือกิจกรรมเพื่อขอรับการสนับสนุนจากท้องถิ่น
 - 3.2 กลุ่มต้องจัดให้มีกิจกรรมหรือความร่วมมือกับเครือข่ายอื่นๆ
 - 3.3 กลุ่มต้องจัดให้มีกิจกรรมหรือการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์

3.4 กลุ่มต้องจัดให้มีกิจกรรมร่วมกันของสมาชิกเพื่ออนุรักษ์หรือพัฒนาสภาพแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ

การดำเนินงานของกลุ่มที่มีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย

1. วัตถุประสงค์ และเป้าหมายของกลุ่มชัดเจน สามารถวัดผล และนำไปปฏิบัติได้อย่างสมเหตุสมผล
2. สมาชิกกลุ่มที่มีทัศนคติที่ดีต่อกัน เข้าใจวัตถุประสงค์ และเล็งเห็นผลประโยชน์ของกลุ่มร่วมกัน
3. กลุ่มมีผู้นำตามลักษณะกิจกรรม ผู้นำกลุ่มเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ และมีความถนัดในกิจกรรมนั้นๆ
4. กฎเกณฑ์ต่างๆ ภายในกลุ่มต้องเป็นข้อตกลงของสมาชิกทุกคน
5. การตัดสินใจดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่ม ต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคน

ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่ม และการมีส่วนร่วมของสมาชิก

1. วัตถุประสงค์ของการรวมกลุ่ม ต้องมีการรวมตัวพูดคุยถกเถียงถึงปัญหา เพื่อแก้ไขปัญหา และมีการลงมือทำกิจกรรมร่วมกัน
2. กฎกติกา กลุ่มจะมีความเข้มแข็งต้องมีการกำหนดกฎกติกา ระเบียบ สมาชิกควรมีส่วนร่วมในการออกกฎกติกา และสมาชิกควรปฏิบัติตามกฎระเบียบและกติกาด้วย
3. สมาชิกกลุ่มจะเข้มแข็งได้ต้องคำนึงถึงสมาชิกทั้งในด้านจำนวน และคุณภาพ การเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ต้องมีความพร้อมเพียง รู้จักหน้าที่ และทำหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบ
4. ธรรมชาติของกลุ่ม ธรรมชาติกลุ่มถือได้ว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญในการช่วยให้กลุ่มมีความเข้มแข็ง เช่น ความรู้ความสามารถของกรรมการกลุ่ม ความซื่อสัตย์สุจริต การติดตามงาน
5. กิจกรรม การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่ม ทำขึ้นเพื่อเป็นตัวชี้วัดถึงความเข้มแข็ง ของกลุ่ม เช่น กิจกรรมด้านการพัฒนาอาชีพสมาชิก กิจกรรมด้านการพัฒนาสังคม
6. กองทุนของกลุ่ม ความสามารถในการระดมเงินทุนภายในชุมชนของตน นับเป็นเครื่องมือสะท้อนถึงศักยภาพ และความเข้มแข็งของกลุ่มได้เป็นอย่างดี

ปัจจัยที่ทำให้กลุ่มเข้มแข็ง พอสรุปได้ดังนี้ คือ

1. โครงสร้างพื้นฐานสาธารณะและช่องทางการสื่อสาร มีการพูดคุยปัญหาของกลุ่ม พัฒนาจิตสำนึกความผูกพันสร้างเครือข่าย และแบ่งปัน ทรัพยากร
2. กระบวนการที่สำคัญของกลุ่มต้องดำเนินการอย่างไม่รีบร้อน และไม่บังคับให้คนในกลุ่มตัดสินใจ เป็นการเปิดโอกาสให้กลุ่มได้เข้ามาเรียนรู้ และให้สมาชิกรู้สึกเป็นเจ้าของ
3. ภาวะผู้นำ เป็นผู้ที่มีความพร้อมที่จะเรียนรู้จากความล้มเหลว และเป็นผู้นำที่ผนึกตัวเองเข้ากับกลุ่มอย่างแนบแน่น และทำประโยชน์ให้กับสมาชิก
4. ความคิดของคนในกลุ่ม มีการชักชวนผู้รู้มาให้คำปรึกษาแนะนำ
5. ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสถาบัน ความสัมพันธ์ในรูปองค์กรหรือเครือข่าย
6. ความสำนึกความเป็นกลุ่ม และขนบธรรมเนียมการแบ่งปันเกิดจากกระบวนการดำเนินงานร่วมกัน ของคนในกลุ่ม การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการแก้ไขปัญหาของกลุ่ม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ประยูร ครองยุติ และคณะ (2555) ศึกษาผลของเครือข่ายเกษตรกรเข้มแข็งต่อการพัฒนาการเลี้ยงแพะ โดยศึกษาในกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะในพื้นที่ 5 เขตปศุสัตว์ รวม 110 กลุ่ม พบว่า กลุ่มเกษตรกรส่วนใหญ่ มีความเข้มแข็งในระดับปานกลาง โดยประเด็นความเข้มแข็งกลุ่มที่มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก ได้แก่ การบริหารจัดการกลุ่ม และการให้บริการสนับสนุนสมาชิก ส่วนการสร้างฐานะ และความมั่นคงของกลุ่ม และการเชื่อมโยงกับผู้เกี่ยวข้องมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ในด้านกิจกรรมของกลุ่มพบว่า กว่าร้อยละ 80 ผู้นำกลุ่มมีความรู้ และประสบการณ์ คณะกรรมการกลุ่มได้รับมอบหมายหน้าที่ชัดเจน มีการประชุมสมาชิกกลุ่มเป็นประจำ มีการพบปะของคณะกรรมการกลุ่มสม่ำเสมอ มีบริการด้านสุขภาพแพะ มีกิจกรรมร่วมกันเพื่อแก้ไขปัญหาในการเลี้ยงแพะ และมีการติดตามสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์ โดยพบว่า อายุ ลักษณะของกลุ่มรูปแบบการรวมตัวของสมาชิก จำนวนสมาชิก การมีกิจกรรมการระดมหุ้น เงินออม เงินทุนหมุนเวียน และการประชุมสมาชิกของกลุ่ม มีความสัมพันธ์ทางสถิติกับความเข้มแข็งของกลุ่ม

ณัฐวุฒิ ปุรินทรภิบาล (2559) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ภายใต้โครงการพัฒนาอาชีพการเลี้ยงสัตว์แบบผสมผสานในเกษตรกรรายย่อยในกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ จำนวน 56 กลุ่ม ผู้นำเกษตรกร 56 ราย พบว่า ความเข้มแข็งของกลุ่มส่วนที่มีระดับความเข้มแข็งสูงสุด ได้แก่ การมีคณะกรรมการบริหารกลุ่ม และมีการมอบหมายบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจน และปัจจัยที่มีผลต่อระดับความเข้มแข็งของกลุ่มพบว่ากิจกรรมการออมเงิน และการกำหนดระเบียบกติกาและบทลงโทษ มีความสำคัญกับระดับความเข้มแข็งของกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และระดับความรู้ความสามารถของผู้นำกลุ่มเกษตรกรมีความสัมพันธ์กับระดับความเข้มแข็งของกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ

อาทิตยา แปลงใจ และณรงค์ ศิริดล (2561) ศึกษาความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์รายย่อยในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ ประชากร 52 กลุ่ม จำนวนตัวอย่าง 284 ราย ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และเลี้ยงโค-กระบือ สาเหตุของการรวมกลุ่มเพื่อรองรับโครงการของภาครัฐ มีสมาชิกเฉลี่ย 18 คน ได้รับเงินอุดหนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในรอบ 3 ปี ที่ผ่านมา มีการเก็บเงินแรกเข้าจากสมาชิก มีการระดมหุ้นจากสมาชิก มีกิจกรรมการออมเงิน แต่ไม่ได้นำเงินออมและหุ้นมาใช้ในการบริหารกลุ่ม มีการกำหนดกติกาและระเบียบในการบริหารกลุ่มพร้อมบทลงโทษ ฐานะทางเศรษฐกิจของกลุ่มส่วนใหญ่มีทรัพย์สิน แต่ไม่มีทุนหมุนเวียนและหนี้สิน ผู้นำกลุ่มส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุ 56-65 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีประสบการณ์เป็นผู้นำกลุ่มมาไม่เกิน 5 ปี และมีความรู้ความสามารถอยู่ในระดับดีมาก ในภาพรวมกลุ่มมีความเข้มแข็ง อยู่ในระดับมาก ($3.68 \pm .540$) ประเด็นที่มีความเข้มแข็งสูงสุด ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม ($3.97 \pm .578$) รองลงมา ได้แก่ ด้านฐานะและความมั่นคงของกลุ่ม ($3.75 \pm .621$) ด้านการแก้ไขปัญหาและพัฒนากลุ่ม ($3.52 \pm .745$) และด้านการประสานความร่วมมือกับท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ($3.68 \pm .540$)-กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์จะเข้มแข็งได้จำเป็นต้องมีผู้นำกลุ่มที่มีความรู้ความสามารถสมาชิกจะต้องมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่กลุ่มจัดให้มีขึ้น และกลุ่มจำเป็นต้องมีกฎกติกาหรือข้อบังคับที่เข้มแข็งรวมทั้งบทลงโทษสมาชิกที่ฝ่าฝืนอย่างชัดเจน กระบวนการในการพัฒนากลุ่มจะเกิดขึ้น และประสบผลสำเร็จได้ขึ้นอยู่กับปัญหาและการแก้ไขปัญหาอย่างถูกต้องสมาชิกต้องมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาวิจัย

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วยกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์รายย่อย ที่ขึ้นทะเบียนกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ของกรมปศุสัตว์ (ปี 2554-2562) ที่ยังดำเนินกิจกรรมกลุ่มอย่างต่อเนื่องมาถึงปี 2563 ในพื้นที่จังหวัดสระบุรี จำนวน 23 กลุ่ม สมาชิก 514 ราย

1.2 กลุ่มตัวอย่าง การศึกษาครั้งนี้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรการหากลุ่มตัวอย่างของ Yamane (1973) อ้างใน บุญธรรม จิตต์อนันต์ (2540) โดยมีระดับความเชื่อมั่น 95% ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

เมื่อ n = จำนวนตัวอย่าง

N = จำนวนประชากร

e = ความคลาดเคลื่อนจากการสุ่มตัวอย่าง ($e = 0.05$)

$$\text{แทนค่า ในสูตร} = \frac{514}{1+514(0.05)^2}$$

ได้จำนวนตัวอย่าง เท่ากับ 225 ราย และทำการกำหนดตัวอย่างในแต่ละกลุ่มด้วยการจัดสรรโควตา ได้จำนวนตัวอย่างในแต่ละกลุ่ม ตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ประชากร และกลุ่มตัวอย่างเกษตรกร

กลุ่มเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียน	ปีที่ขึ้นทะเบียน	สมาชิก (ราย)	กลุ่มตัวอย่าง
1.กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อตำบลสร้างโคก	2554	12	5
2.กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อบ้านส้มป่อย	2554	12	5
3.กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อหนองแขง	2554	32	14
4.กลุ่มผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองตำบลโคกสะอาด	2560	30	13
5.กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อฝั่งรวง	2554	10	5
6.กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อตำบลกุดนกเปล้า	2554	10	5
7.กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงกระบือตำบลหนองปลาไหล	2559	15	6
8.กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อบ้านทหารผ่านศึก	2554	14	6
9.กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อบ้านโคกสะอาด	2554	12	5
10.กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อตำบลท่าช้าง	2554	10	5
11.กลุ่มเกษตรกรพัฒนาโคเนื้อทับทิม	2560	23	10
12.กลุ่มผู้เลี้ยงกระบืออำเภอแก่งคอย	2560	40	17
13.กลุ่มผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองบ้านเขาชีเหล็ก	2558	45	20
14.กลุ่มผู้เลี้ยงแพะอำเภอวังม่วง	2559	12	5
15.กลุ่มผู้เลี้ยงแพะ-แกะ จังหวัดสระบุรี	2560	40	17

ตารางที่ 1 ประชากร และกลุ่มตัวอย่างเกษตรกร (ต่อ)

กลุ่มเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียน	ปีที่ขึ้นทะเบียน	สมาชิก (ราย)	กลุ่มตัวอย่าง
16.กลุ่มผู้เลี้ยงแพะเนื้อหน้าพระลาน	2556	10	5
17.กลุ่มผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองตำบลคลองเรือ	2560	36	16
18.กลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้อตำบลดอนพุด	2554	10	5
19.กลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้ออำเภอแก่งคอย	2560	15	6
20.กลุ่มเกษตรกรส่งเสริมพัฒนาไก่พื้นเมืองบ้านโคกกระถิ่น	2561	40	17
21.กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงกระบือตำบลห้วยแห้ง	2562	36	16
22.กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงโค-กระบือตำบลเจริญธรรม	2560	20	9
23.กลุ่มอนุรักษ์ควายไทย	2559	30	13
รวม 23 กลุ่ม		514	225

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ใช้แบบสอบถาม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นศึกษาจากหนังสือ เอกสารบทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สอบถามจากผู้ที่มีความรู้ และได้รับการพิจารณาตรวจสอบ รวมถึงคำแนะนำจาก ท่านผู้เชี่ยวชาญกรมปศุสัตว์ โดยทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำข้อมูลมาสร้างเป็นแบบสอบถาม กำหนดข้อมูลที่ต้องการจากวัตถุประสงค์ของการวิจัย กำหนดตัวชี้วัด และมาตราวัด ข้อมูลในแต่ละประเด็นตามที่ได้กำหนดไว้แล้วนำข้อมูลตามประเด็นตัวชี้วัดมาสร้างเป็นข้อคำถาม ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ลักษณะของเครื่องมือ ใช้แบบสอบถาม แบบมีโครงสร้าง ประกอบด้วยคำถามแบบปลายปิด และแบบปลายเปิด โดยแบบสอบถามประกอบด้วยเนื้อหา ดังนี้

- 1) สภาพพื้นฐานทั่วไปของกลุ่มเกษตรกร
- 2) สภาพผู้นำกลุ่มเกษตรกร แบ่งเป็น 2 ส่วน
 - 2.1 สภาพพื้นฐานทั่วไปของผู้นำกลุ่ม
 - 2.2 ความรู้ความสามารถของผู้นำกลุ่ม ซึ่งประเมินโดยสมาชิกกลุ่ม
- 3) ความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกร ประเมินโดยคณะผู้วิจัย ด้วยแบบประเมินที่ดัดแปลงจากแบบประเมินความเข้มแข็งกลุ่มเกษตรกรของกรมปศุสัตว์ปี 2559 (กรมปศุสัตว์, 2559)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลคณะผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากการสอบถาม แล้วตรวจสอบคัดกรองแบบสอบถาม ที่มีความสมบูรณ์ และมีความถูกต้องของข้อมูล พบว่า มีข้อมูลกลุ่มเกษตรกรที่มีความสมบูรณ์พร้อมที่จะนำไปวิเคราะห์ รวมจำนวน 23 กลุ่ม เกษตรกร 225 ราย

4. การวิเคราะห์ และแปรผลข้อมูล

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลได้นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาวิเคราะห์ตามระเบียบวิธีทางสถิติ ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป โดยมีสถิติ ที่ใช้ในการวิเคราะห์ ดังนี้

1) สถิติเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) และ ค่าเฉลี่ย (Mean) เพื่อแจกแจงความถี่ในการจัดลำดับชั้นของสภาพพื้นฐาน ทั้งลักษณะบุคคล ลักษณะทางเศรษฐกิจ และสังคม การบริหารจัดการ ตลอดจนปัญหา และอุปสรรค

2) การวัดระดับความคิดเห็นตามวิธีแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแบบของ Likert Scale อ่างใน สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธ์ (2546) แบบสอบถามแต่ละข้อมีคะแนน ตั้งแต่ 1-5 ซึ่งมีเกณฑ์การให้คะแนน แบ่งเป็น 5 ระดับ ดังนี้

ระดับความคิดเห็น น้อยที่สุด	มีค่าคะแนน	1
ระดับความคิดเห็น น้อย	มีค่าคะแนน	2
ระดับความคิดเห็น ปานกลาง	มีค่าคะแนน	3
ระดับความคิดเห็น มาก	มีค่าคะแนน	4
ระดับความคิดเห็น มากที่สุด	มีค่าคะแนน	5

วิเคราะห์ข้อมูลค่าเฉลี่ยแต่ละประเด็น เปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมาย ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	1.00 - 1.80	หมายถึง ระดับความคิดเห็น	น้อยที่สุด
คะแนนเฉลี่ย	1.81 - 2.60	หมายถึง ระดับความคิดเห็น	น้อย
คะแนนเฉลี่ย	2.61 - 3.40	หมายถึง ระดับความคิดเห็น	ปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย	3.41 - 4.20	หมายถึง ระดับความคิดเห็น	มาก
คะแนนเฉลี่ย	4.21 - 5.00	หมายถึง ระดับความคิดเห็น	มากที่สุด

บทที่ 4

ผลการศึกษาวิจัยและวิจารณ์ผล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์รายย่อยในพื้นที่จังหวัดสระบุรี เกษตรกร 23 กลุ่ม จำนวน 225 ราย โดยใช้ แบบสอบถาม ในการเสนอผลงานการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้รวบรวมเอาผลการวิจัย และวิจารณ์เป็นส่วนเดียวกัน โดยแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

1. สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ และสังคมของกลุ่มเกษตรกร

สภาพพื้นฐานทั่วไปของกลุ่มเกษตรกร พบว่า เกษตรกรผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ ร้อยละ 35.56 เป็นกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงโค เกษตรกรสมาชิก ร้อยละ 40.00 มีจำนวนโคต่อราย 11-30 ตัว ร้อยละ 26.25 จำนวนโค 31-50 ตัว ร้อยละ 18.75 จำนวนโค 1-10 ตัว และร้อยละ 15.00 จำนวนโค 51-100 ตัว รองลงมาได้แก่ กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมือง คิดเป็นร้อยละ 29.33 เกษตรกรสมาชิกร้อยละ 46.97 มีจำนวนไก่พื้นเมืองต่อราย 51-100 ตัว ร้อยละ 28.79 จำนวนไก่พื้นเมือง 31-50 ตัว ร้อยละ 16.67 จำนวนไก่พื้นเมือง 11-30 ตัว และร้อยละ 7.57 จำนวนไก่พื้นเมืองมากกว่า 100 ตัว กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงกระบือ คิดเป็นร้อยละ 23.11 เกษตรกรสมาชิก ร้อยละ 46.15 มีจำนวนกระบือต่อราย 31-50 ตัว ร้อยละ 28.85 จำนวนกระบือ 11-30 ตัว ร้อยละ 13.46 จำนวนกระบือ 51-100 ตัว และร้อยละ 11.54 จำนวนกระบือ 1-10 ตัว และกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะ-แกะ คิดเป็นร้อยละ 12.00 เกษตรกรสมาชิกร้อยละ 44.45 มีจำนวนแพะ-แกะต่อราย 31-50 ตัว ร้อยละ 25.93 จำนวนแพะ-แกะ 11-30 ตัว ร้อยละ 14.81 จำนวนแพะ-แกะ 1-10 ตัว และจำนวนแพะ-แกะ 51-100 ตัว ตามลำดับ (รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 2) จากผลการศึกษา พบว่าในพื้นที่จังหวัดสระบุรี มีกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์รายย่อย (กลุ่มผู้เลี้ยงโค) มากที่สุด เพราะมีแหล่งอาหารสัตว์ พืชอาหารสัตว์ ผลพลอยได้จากโรงงาน เช่นกากน้ำตาล กากมัน และผลพลอยได้จากการทำนา (เป็นพื้นที่ๆ มีการทำนาจำนวนมาก) เช่นฟางข้าว มีตลาดนัดโคอยู่ในพื้นที่และพื้นที่ใกล้เคียง มีการคมนาคมที่สะดวก เกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์มีจำนวนสัตว์ต่อรายที่มากขึ้นกว่าขั้นต่ำของเกษตรกรรายย่อย (นิยามคำศัพท์) ด้วยจังหวัดสระบุรีมีศูนย์เรียนรู้ด้านปศุสัตว์จำนวนมากเกษตรกรสามารถเข้าศึกษาดูงาน รวมถึงการส่งเสริมด้านความรู้และได้รับเงินสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทำให้เกษตรกรมีจำนวนสัตว์เลี้ยงเพิ่มมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ อาทิตยา และณรงค์ (2561) ศึกษาความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์รายย่อยในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ พบว่า กลุ่มเกษตรกรที่ศึกษาวิจัยส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 78.50 เป็นกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงโค/กระบือ รองลงมาได้แก่ กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกร คิดเป็นร้อยละ 10.20 ตามลำดับ

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของสภาพพื้นฐานทั่วไปของกลุ่มเกษตรกร

		n = 225	
รายการ		จำนวน (n)	ร้อยละ (%)
1. ชนิดสัตว์ที่เลี้ยง			
	แพะ/แกะ	27	12.00
	โค	80	35.56
	กระบือ	52	23.11
	ไก่พื้นเมือง	66	29.33
1.1 จำนวนแพะ/แกะ ต่อราย			
	1-10 ตัว	4	14.81
	11-30 ตัว	7	25.93
	31-50 ตัว	12	44.45
	51-100 ตัว	4	14.81
	มากกว่า 100 ตัว	-	-
1.2 จำนวนโค ต่อราย			
	1-10 ตัว	15	18.75
	11-30 ตัว	32	40.00
	31-50 ตัว	21	26.25
	51-100 ตัว	12	15.00
	มากกว่า 100 ตัว	-	-
1.3 จำนวนกระบือ ต่อราย			
	1-10 ตัว	6	11.54
	11-30 ตัว	15	28.85
	31-50 ตัว	24	46.15
	51-100 ตัว	7	13.46
	มากกว่า 100 ตัว	-	-
1.4 จำนวนไก่พื้นเมือง ต่อราย			
	1-10 ตัว	-	-
	11-30 ตัว	11	16.67
	31-50 ตัว	19	28.79
	51-100 ตัว	31	46.97
	มากกว่า 100 ตัว	5	7.57

2. สภาพพื้นฐานทั่วไป และความรู้ของผู้นำกลุ่มเกษตรกร

สภาพพื้นฐานทั่วไปของผู้นำกลุ่มเกษตรกร พบว่า เกษตรกรผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ ร้อยละ 76.44 เป็นเพศชาย และร้อยละ 23.56 เป็นเพศหญิง จะสังเกตเห็นว่าการประกอบอาชีพด้านปศุสัตว์เป็นกิจกรรมที่สามารถทำได้ทั้งเกษตรกรที่เป็นชาย และเกษตรกรที่เป็นหญิง เกษตรกร

ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ ร้อยละ 43.56 มีอายุอยู่ระหว่าง 46-55 ปี รองลงมา ร้อยละ 32.00 มีอายุอยู่ระหว่าง 56-65 ปี ร้อยละ 16.00 มีอายุอยู่ระหว่าง 36-45 ปี ร้อยละ 4.44 มีอายุอยู่ระหว่าง 66 ปีขึ้นไป และร้อยละ 4.00 มีอายุระหว่าง 20-35 ปี แสดงว่าเกษตรกรผู้ให้ข้อมูลมีอายุที่แตกต่างกัน เกษตรกรผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 45.33 จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา รองลงมา ร้อยละ 38.22 จบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา ร้อยละ 12.89 จบการศึกษาในระดับอนุปริญญา /ปวส./ปวช. และร้อยละ 3.56 จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี เกษตรกรผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ร้อยละ 72.45 ไม่มีตำแหน่งทางสังคม รองลงมา ร้อยละ 10.22 ที่ระบุว่าดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน ร้อยละ 9.33 ที่ระบุว่าดำรงตำแหน่งสมาชิก อ.บ.ต. และร้อยละ 8.00 ที่ระบุว่าดำรงตำแหน่งคณะกรรมการหมู่บ้าน จากข้อมูลดังกล่าว พอสรุปได้ว่าเกษตรกรผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ไม่มีตำแหน่งทางสังคม และสำหรับประสบการณ์ในการเป็นผู้นำกลุ่ม เกษตรกรผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ร้อยละ 89.78 มีประสบการณ์ 1-5 ปี ร้อยละ 6.22 มีประสบการณ์ 6-10 ปี และร้อยละ 4.00 มีประสบการณ์ มากกว่า 10 ปี (รายละเอียดแสดงในตารางที่ 3) จากผลการศึกษา พบว่าเกษตรกรผู้ให้ข้อมูลมีอายุที่แตกต่างกัน ซึ่งส่วนใหญ่มีอายุ 46 ปีขึ้นไป ถึง 65 ปี (ร้อยละ 75) และควรสนับสนุนให้มีเกษตรกรรุ่นใหม่เข้ามาประกอบอาชีพด้านปศุสัตว์ ระดับการศึกษาเริ่มมีเกษตรกรที่จบการศึกษาระดับที่สูงขึ้นมาประกอบอาชีพด้านปศุสัตว์ โดยมีการนำความรู้ และเทคโนโลยีใหม่ๆ มาช่วยพัฒนา กลุ่ม เกษตรกรมีประสบการณ์การเลี้ยงสัตว์ (น้อยกว่า 10 ปี) กว่าร้อยละ 95 เนื่องจากอาจมีหลายสาเหตุ เช่น ประกอบอาชีพอื่นๆ แล้วประสบปัญหา จึงเริ่มมาประกอบอาชีพการเลี้ยงสัตว์ ประกอบกับมีแนวทางส่งเสริมอาชีพด้านปศุสัตว์มากขึ้น มีการอบรมให้ความรู้ สนับสนุนการรวมกลุ่ม สนับสนุนปัจจัยการผลิตและงบประมาณ จากเจ้าหน้าที่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ อาทิตยา และณรงค์ (2561) ศึกษาความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์รายย่อย ในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ พบว่า จากการศึกษาสภาพพื้นฐานทั่วไปของผู้นำกลุ่มเกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 79.20 เป็นเพศชาย และมีอายุอยู่ระหว่าง 56-65 ปี (ร้อยละ 40.80) ร้อยละ 61.30 จบการศึกษาสูงสุดในระดับประถมศึกษา และส่วนใหญ่ร้อยละ 59.20 ไม่มีตำแหน่งทางสังคม สำหรับประสบการณ์ในการเป็นผู้นำกลุ่ม พบว่าส่วนใหญ่ร้อยละ 90.80 ดำรงตำแหน่งประธานกลุ่มมาไม่เกิน 5 ปี

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของสภาพพื้นฐานทั่วไปของผู้นำกลุ่มเกษตรกร

n = 225			
รายการ	จำนวน (n)	ร้อยละ (%)	
1. เพศ			
ชาย	172	76.44	
หญิง	53	23.56	
2. อายุ			
20-35 ปี	9	4.00	
36-45 ปี	36	16.00	
46-55 ปี	98	43.56	
56-65 ปี	72	32.00	
66 ปีขึ้นไป	10	4.44	

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของสภาพพื้นฐานทั่วไปของผู้ในกลุ่มเกษตรกร (ต่อ)

รายการ	จำนวน (n)	ร้อยละ (%)
n = 225		
3. ระดับการศึกษาสูงสุด		
ประถมศึกษา	102	45.33
มัธยมศึกษา	86	38.22
อนุปริญญา/ปวส./ปวช.	29	12.89
ปริญญาตรี	8	3.56
4. สภาพทางสังคม		
ไม่มีตำแหน่ง	163	72.45
คณะกรรมการหมู่บ้าน	18	8.00
สมาชิก อ.บ.ต.	21	9.33
ผู้ใหญ่บ้าน	23	10.22
5. ประสบการณ์ในตำแหน่ง		
1-5 ปี	202	89.78
6-10 ปี	14	6.22
มากกว่า 10	9	4.00

3. การรวมกลุ่มของเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์รายย่อย

การรวมกลุ่มของเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์รายย่อยจากเกษตรกรผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ พบว่า สาเหตุที่ทำให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่มกัน ร้อยละ 45.34 เพื่อพัฒนากลุ่มให้เข้มแข็งสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ รองลงมา ร้อยละ 35.11 เพื่อร่วมแก้ไขปัญหาการเลี้ยงสัตว์ ร้อยละ 12.00 เพื่อเพิ่มอำนาจต่อรอง และประสานงาน และร้อยละ 4.00 เพื่อรองรับโครงการของภาครัฐ โดยปัจจุบันกลุ่ม ร้อยละ 68.00 มีจำนวนสมาชิก มากกว่า 20 ราย รองลงมา ร้อยละ 20.89 มีจำนวนสมาชิก 11-20 ราย และร้อยละ 11.11 มีจำนวนสมาชิก น้อยกว่า 10 ราย ในรอบ 3 ปีที่ผ่านมา ร้อยละ 74.67 ได้รับเงินอุดหนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และร้อยละ 25.33 ไม่ได้รับเงินอุดหนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยหน่วยงานที่สนับสนุนงบประมาณหลักคือ กรมปศุสัตว์ การบริหารกลุ่มจากเกษตรกรผู้ให้ข้อมูล พบว่า ร้อยละ 79.56 กลุ่มไม่มีการเรียกเก็บเงินแรกเข้าจากสมาชิกใหม่ และร้อยละ 20.44 กลุ่มมีการเรียกเก็บเงินแรกเข้าจากสมาชิกใหม่ การระดมหุ้นจากสมาชิก พบว่า ร้อยละ 58.22 กลุ่มไม่มีการระดมหุ้นจากสมาชิก และร้อยละ 41.78 กลุ่มที่มีการระดมหุ้นจากสมาชิก โดยเป็นการลงหุ้นแบบประจำ ร้อยละ 23.56 และแบบไม่ประจำ ร้อยละ 18.22 การกำหนดให้สมาชิกออมเงิน พบว่า ร้อยละ 67.11 กลุ่มที่สมาชิกไม่มีการออมเงิน และร้อยละ 32.89 กลุ่มที่สมาชิกมีการออมเงิน โดย ร้อยละ 19.11 เป็นแบบออมประจำ และร้อยละ 13.78 เป็นออมแบบไม่ประจำตามความสมัครใจ ร้อยละ 81.78 กลุ่มมีการกำหนดกติกาและระเบียบในการบริหารกลุ่ม และมีบทลงโทษแก่สมาชิกที่ไม่ปฏิบัติตามระเบียบของกลุ่ม สำหรับฐานะทางเศรษฐกิจของกลุ่ม ร้อยละ 74.23 กลุ่มที่ไม่มีทรัพย์สิน และร้อยละ 25.77 เป็นกลุ่มที่มีทรัพย์สิน (รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 4) ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ประยูร ครองยุติ และคณะ (2555) ศึกษาผลของเครือข่ายเกษตรกรเข้มแข็งต่อการพัฒนาการเลี้ยงแพะ พบว่า ลักษณะของกลุ่ม เงินออม การระดมหุ้น มีความสัมพันธ์ทางสถิติกับ

ความเข้มแข็งของกลุ่ม ในขณะที่ณัฐวุฒิ และกมลทิพย์ (2559) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่าการกำหนดระเบียบและบทลงโทษ มีความสัมพันธ์กับระดับความเข้มแข็งของกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 4 การรวมกลุ่มของเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์รายย่อย

n = 225		
รายการ	จำนวน (n)	ร้อยละ (%)
1. สาเหตุของการรวมกลุ่ม		
เพื่อร่วมแก้ไขปัญหาการเลี้ยงสัตว์	79	35.11
เพื่อเพิ่มอำนาจต่อรองและประสานงาน	27	12.00
เพื่อรองรับโครงการของภาครัฐ	9	4.00
เพื่อขอกู้เงิน	5	2.22
ผู้นำชุมชนชักชวน	3	1.33
พัฒนากลุ่มให้เข้มแข็งสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้	102	45.34
2. ปัจจุบันกลุ่มมีสมาชิก		
น้อยกว่า 10 ราย	25	11.11
11-20 ราย	47	20.89
มากกว่า 20 ราย	153	68.00
3. ได้รับเงินอุดหนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง		
ไม่มี	57	25.33
มี	168	74.67
4. การเก็บเงินแรกเข้าของสมาชิกใหม่		
ไม่มี	179	79.56
มี	46	20.44
5. การลงหุ้นของสมาชิก		
ไม่มี	131	58.22
มีการลงหุ้นแต่ไม่ประจำ	41	18.22
ลงหุ้นประจำ	53	23.56
6. การกำหนดให้สมาชิกออมเงิน		
ไม่มี	151	67.11
มีแบบสมัครใจ	31	13.78
มีแบบประจำ	43	19.11
7. กลุ่มมีระเบียบข้อบังคับ และบทลงโทษ		
ไม่มี	41	18.22
มี	184	81.78
8. ทรัพย์สินของกลุ่ม		
ไม่มี	167	74.23
มี	58	25.77

4. ปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกร

โดยใช้แบบสอบถามแล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) และค่าเฉลี่ย (Mean) เพื่อแจกแจงความถี่ในการจัดลำดับขั้นของสภาพพื้นฐาน ทั้งลักษณะบุคคลลักษณะทางเศรษฐกิจ และสังคม การบริหารจัดการ ตลอดจนปัญหาอุปสรรค และการวัดระดับความคิดเห็นตามวิธีแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแบบของLikert Scale จากการศึกษา พบว่า โดยภาพรวมของความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกร มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.88 ± 0.74) รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 5 โดยเมื่อแยกเป็นด้านต่างๆ ดังนี้

4.1 ด้านความรู้ความสามารถของผู้นำกลุ่ม โดยใช้แบบสอบถาม จากความคิดเห็นของกลุ่มเกษตรกรส่วนใหญ่ พบว่า ทุกประเด็นย่อยด้านความรู้ความสามารถของผู้นำกลุ่ม มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.04 ± 0.67) ประเด็นย่อยด้านความรู้ความสามารถของผู้นำกลุ่มที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ มีการพบปะแลกเปลี่ยนข้อมูลกับเจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์เป็นประจำ (ค่าเฉลี่ย 4.27 ± 0.55) รองลงมา คือ มีการเลี้ยงสัตว์ของตนเองที่สามารถเป็นตัวอย่างแก่สมาชิกได้ (ค่าเฉลี่ย 4.18 ± 0.60) ส่วนประเด็นย่อยด้านความรู้ความสามารถของผู้นำกลุ่มที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ การกระจายอำนาจด้านการเลี้ยงสัตว์แก่กรรมการและสมาชิก (ค่าเฉลี่ย 3.70 ± 0.80) (รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 5) ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ อาทิตยา และณรงค์ (2561) ศึกษาความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์รายย่อย ในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ พบว่าประเด็นย่อยความรู้ความสามารถที่ผู้นำกลุ่มมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การพบปะแลกเปลี่ยนข้อมูลกับเจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์เป็นประจำ (ค่าเฉลี่ย = 4.23) รองลงมาได้แก่ การเลี้ยงสัตว์ของตนเองที่เป็นตัวอย่างได้ (ค่าเฉลี่ย = 4.18) และสอดคล้องกับแนวคิดของ ณัฐวุฒิ (2559) พบว่า ระดับความรู้ความสามารถของผู้นำกลุ่มเกษตรกรมีความสัมพันธ์กับระดับความเข้มแข็งของกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ

4.2 ด้านการบริหารและจัดการกลุ่ม โดยใช้แบบสอบถาม จากความคิดเห็นของกลุ่มเกษตรกรส่วนใหญ่ พบว่า ทุกประเด็นย่อยของการบริหารจัดการกลุ่มมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.00 ± 0.68) ประเด็นย่อยการบริหารจัดการกลุ่มที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ มีวัตถุประสงค์และแผนการดำเนินการอย่างชัดเจน (ค่าเฉลี่ย 4.08 ± 0.65) รองลงมา คือ มีระเบียบข้อบังคับที่ชัดเจนและเป็นที่ยอมรับจากสมาชิก (ค่าเฉลี่ย 4.07 ± 0.64) ส่วนประเด็นย่อยในการบริหารกลุ่มที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ มีที่ตั้งกลุ่มเป็นหลักแหล่ง และใช้ประโยชน์อย่างสม่ำเสมอ (ค่าเฉลี่ย 3.90 ± 0.74) (รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 5) ซึ่งสอดคล้องกับ กรมปศุสัตว์ (2557) ได้กำหนดแนวทางการพัฒนา กลุ่มเกษตรกรให้มีความเข้มแข็ง กลุ่มต้องกำหนดวัตถุประสงค์ในการดำเนินการของกลุ่ม และมีแผนการดำเนินงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์อย่างชัดเจน มีระเบียบข้อบังคับกลุ่มที่ได้รับความเห็นชอบจากสมาชิก การตัดสินใจดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่มต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคน

4.3 ด้านการแก้ไขปัญหาและพัฒนากลุ่ม โดยใช้แบบสอบถาม จากความคิดเห็นของกลุ่มเกษตรกรส่วนใหญ่ พบว่า ทุกประเด็นย่อยมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.78 ± 0.82) ประเด็นย่อยการแก้ไขปัญหาและพัฒนากลุ่มที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ กลุ่มมีผลผลิตด้านปศุสัตว์ของกลุ่มที่แสดงให้เห็นถึงการเพิ่มผลผลิต การเพิ่มมูลค่าให้แก่กลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 4.00 ± 0.82) รองลงมา คือ มีการร่วมวิเคราะห์ปัญหาและกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหา (ค่าเฉลี่ย 3.95 ± 0.83) ส่วนประเด็นย่อยการแก้ไขปัญหาและพัฒนากลุ่มที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดได้แก่ มีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้านการเลี้ยงสัตว์ของสมาชิกและภาพรวมของกลุ่มที่เป็นปัจจุบัน (ค่าเฉลี่ย 3.45 ± 0.88) (รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 5) ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ อาทิตยา และณรงค์ (2561) ศึกษาความเข้มแข็งของ

กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์รายย่อย ในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ พบว่า ประเด็นย่อยการแก้ปัญหาและพัฒนา กลุ่มที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ กลุ่มมีผลผลิตด้านปศุสัตว์ของกลุ่มที่แสดงให้เห็นถึงการเพิ่มผลผลิต การเพิ่มมูลค่าให้แก่สมาชิกและของกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย = 3.74) และในขณะที่กรมปศุสัตว์ (2557) ได้กำหนด แนวทางการพัฒนาเกษตรกรให้มีความเข้มแข็ง กลุ่มต้องมีการวางแผนการผลิตที่สอดคล้องกับการตลาด ต้องมีการพัฒนาระบบการผลิต และการตลาดด้านปศุสัตว์ของสมาชิก ซึ่งเป็นการเพิ่มผลผลิต และเพิ่มมูลค่าผลผลิตด้านปศุสัตว์ของกลุ่ม และเกิดกระบวนการดำเนินงานร่วมกันของคนในกลุ่ม การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการแก้ไขปัญหาของกลุ่ม เป็นการเสริมสร้างพลังที่จะแก้ปัญหาอุปสรรค และกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน

4.4 ด้านฐานะและความมั่นคงของกลุ่ม โดยใช้แบบสอบถาม จากความคิดเห็นของกลุ่มเกษตรกรส่วนใหญ่ พบว่า ทุกประเด็นย่อยมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.77±0.79) ประเด็นย่อยด้านฐานะความมั่นคงของกลุ่มที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ มีระบบการทำบัญชี การตรวจสอบ และรายงานต่อที่ประชุมกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 3.83±0.82) รองลงมา คือ มีการแบ่งผลประโยชน์ดำเนินการของกลุ่มอย่างยุติธรรม (ค่าเฉลี่ย 3.81±0.78) ส่วนประเด็นย่อยด้านฐานะความมั่นคงของกลุ่มที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ เปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการเพิ่มเงินลงทุนของกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 3.61±0.81) (รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 5) ซึ่งสอดคล้องกับ กรมปศุสัตว์ (2557) ได้กำหนด แนวทางการพัฒนาเกษตรกรให้มีความเข้มแข็ง ด้านการพัฒนาฐานะและความมั่นคงของกลุ่ม คือ กลุ่มต้องมีระบบการทำบัญชี การตรวจสอบ การรายงานผลต่อสมาชิก มีระบบในการแบ่งปันผลประโยชน์ของกลุ่มแก่สมาชิกอย่างทั่วถึงและยุติธรรม และกลุ่มมีกิจกรรมการเพิ่มจำนวนสมาชิกในกลุ่มอย่างต่อเนื่อง

4.5 ด้านการประสานความร่วมมือกับท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยใช้แบบสอบถาม จากความคิดเห็นของกลุ่มเกษตรกรส่วนใหญ่ พบว่า ทุกประเด็นย่อยมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.79±0.75) ประเด็นย่อยการประสานความร่วมมือกับท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การนำสมาชิกเข้าร่วมกิจกรรม หรือทำประโยชน์ต่อสาธารณะ หรือชุมชน (ค่าเฉลี่ย 4.00±0.72) รองลงมา คือ มีผู้นำท้องถิ่นหรือชุมชนเป็นที่ปรึกษาหรือกรรมการกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 3.86±0.79) ส่วนประเด็นย่อยด้านการประสานความร่วมมือกับท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ มีกิจกรรมที่แสดงถึงความร่วมมือ หรือเชื่อมโยงกับกลุ่ม หรือเครือข่ายอื่นๆ (ค่าเฉลี่ย 3.65±0.76) (รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 5) ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ อาทิตยา และณรงค์ (2561) ศึกษาความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์รายย่อย ในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ พบว่า ประเด็นย่อยการประสานความร่วมมือกับท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การนำสมาชิกเข้าร่วมกิจกรรมหรือทำประโยชน์ต่อสาธารณะ หรือชุมชน (ค่าเฉลี่ย=3.68) ในขณะที่กรมปศุสัตว์ (2557) ได้กำหนดแนวทางการพัฒนาเกษตรกรให้มีความเข้มแข็งด้านการพัฒนาบทบาทเพื่อเชื่อมโยงกับชุมชนท้องถิ่น กลุ่มต้องจัดให้มีกิจกรรมหรือการมีส่วนร่วมของสมาชิก ในการบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์มีกิจกรรมร่วมกับสมาชิกเพื่ออนุรักษ์ หรือพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและต้องมีโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ สำหรับเพื่อขอรับการสนับสนุนจากท้องถิ่น สมาชิกของกลุ่มต้องมีความคิดในการพัฒนา พร้อมชักชวนผู้มีความรู้ความสามารถเข้าร่วมเป็นสมาชิก ผู้ที่ให้คำปรึกษา หรือคณะกรรมการกลุ่ม

ตารางที่ 5 ปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกร

ประเด็นความเข้มแข็งของกลุ่ม	ระดับความสามารถ		
	ค่าเฉลี่ย	S.D	แปลผล
ด้านความรู้ความสามารถของผู้นำกลุ่มเกษตรกร			
1. มีความรู้ทักษะในกิจกรรมปศุสัตว์ของกลุ่ม	4.08	0.64	มาก
2. มีประสบการณ์ในการดำเนินการพัฒนากลุ่ม	4.04	0.65	มาก
3. มีการเลี้ยงสัตว์ของตนเองที่สามารถเป็นตัวอย่างแก่สมาชิกได้	4.18	0.60	มาก
4. สามารถถ่ายทอดความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์แก่สมาชิก	3.83	0.70	มาก
5. กระจายอำนาจด้านการเลี้ยงสัตว์แก่กรรมการและสมาชิก	3.70	0.80	มาก
6. ความรวดเร็วในการตัดสินใจ เพื่อแก้ไขปัญหา	4.11	0.63	มาก
7. มีการเยี่ยมเยียนพบปะสมาชิกเป็นประจำ	4.16	0.61	มาก
8. มีการเปิดโอกาสให้สมาชิกเสนอแนะ เพื่อแก้ไขปัญหาพัฒนากลุ่ม	4.05	0.75	มาก
9. มีความสัมพันธ์ที่ดีกับหน่วยงานในท้องถิ่นและชุมชน	3.99	0.78	มาก
10. มีการ แลกเปลี่ยนข้อมูลกับเจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์เป็นประจำ	4.27	0.55	มากที่สุด
เฉลี่ย	4.04	0.67	มาก
ด้านการบริหารและจัดการกลุ่ม			
1. มีคณะกรรมการบริการกลุ่มที่ชัดเจน	3.92	0.74	มาก
2. มีที่ตั้งกลุ่มเป็นหลักแหล่งและใช้ประโยชน์อย่างสม่ำเสมอ	3.90	0.74	มาก
3. มีวัตถุประสงค์และแผนการดำเนินการอย่างชัดเจน	4.08	0.65	มาก
4. มีระเบียบข้อบังคับที่ชัดเจนและเป็นที่ยอมรับจากสมาชิก	4.07	0.64	มาก
5. มีการประชุมและเปิดโอกาสให้สมาชิกแสดงความคิดเห็น	4.04	0.65	มาก
เฉลี่ย	4.00	0.68	มาก
ด้านการแก้ไขปัญหาและพัฒนากลุ่ม			
1. มีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้านการเลี้ยงสัตว์ของสมาชิก	3.45	0.88	มาก
2. มีการร่วมวิเคราะห์ปัญหาและกำหนดแนวทางการแก้ไข	3.95	0.83	มาก
3. มีการจัดทำแผนการผลิตที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด	3.86	0.83	มาก
4. ให้ความรู้แก่สมาชิกทั้งดำเนินการเองและร่วมกับหน่วยงานอื่น	3.87	0.77	มาก
5. มีกิจกรรมให้บริการเพื่อสนับสนุนการเลี้ยงสัตว์ของสมาชิก	3.92	0.84	มาก
6. การเพิ่มผลผลิตและการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่กลุ่ม	4.00	0.82	มาก
7. มีสมาชิกต้นแบบด้านการผลิต แปรรูปและการตลาด	3.47	0.82	มาก
8. มีการพัฒนาผู้นำและกรรมการกลุ่มอย่างต่อเนื่อง	3.76	0.81	มาก
9. มีกิจกรรมเพื่อพัฒนากระบวนการเลี้ยงสัตว์ของกลุ่ม	3.81	0.83	มาก
10. มีการสร้างหรือพัฒนามูลค่าเพิ่มของสินค้าที่กลุ่มผลิตได้	3.73	0.83	มาก
เฉลี่ย	3.78	0.82	มาก

ตารางที่ 5 ปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกร (ต่อ)

ประเด็นความเข้มแข็งของกลุ่ม	ระดับความสามารถ		
	ค่าเฉลี่ย	S.D	แปลผล
ด้านฐานะความมั่นคงของกลุ่ม			
1. มีการทำบัญชี ตรวจสอบและรายงานต่อที่ประชุมกลุ่ม	3.83	0.82	มาก
2. มีกิจกรรมส่งเสริมการเพิ่มทุนหรือทรัพย์สินของกลุ่ม	3.80	0.79	มาก
3. มีทุนดำเนินการหรือทรัพย์สินของกลุ่มเพิ่มขึ้น	3.80	0.77	มาก
4. มีการแบ่งผลประโยชน์ดำเนินการของกลุ่ม อย่างยุติธรรม	3.81	0.78	มาก
5. เปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการเพิ่มเงินลงทุนของกลุ่ม	3.61	0.81	มาก
เฉลี่ย	3.77	0.79	มาก
ด้านการประสานความร่วมมือกับท้องถิ่นและหน่วยงานต่างๆ			
1. มีกิจกรรมความร่วมมือหรือเชื่อมโยงกับเครือข่ายอื่น	3.65	0.76	มาก
2. มีการนำสมาชิกเข้าร่วมกิจกรรมหรือทำประโยชน์ต่อชุมชน	4.00	0.72	มาก
3. มีโครงการที่ได้รับการสนับสนุนจากท้องถิ่นหรือหน่วยงานอื่น	3.66	0.77	มาก
4. มีกิจกรรมร่วมกันเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ในชุมชน	3.78	0.75	มาก
5. มีผู้นำท้องถิ่นหรือชุมชนเป็นที่ปรึกษาหรือกรรมการกลุ่ม	3.86	0.79	มาก
เฉลี่ย	3.79	0.75	มาก
เฉลี่ยรวม	3.88	0.74	มาก

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

1. สรุปผลการศึกษา

การศึกษาความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์รายย่อย ในพื้นที่จังหวัดสระบุรี มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ และสังคมของกลุ่มเกษตรกร สภาพพื้นฐานและความรู้ของผู้นำกลุ่มเกษตรกร ลักษณะการรวมกลุ่มของเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์รายย่อย และความคิดเห็นของกลุ่มเกษตรกรที่มีผลต่อความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ ทั้งด้านการบริหาร ฐานะทางเศรษฐกิจและความมั่นคง การแก้ไขปัญหาและพัฒนากลุ่ม รวมทั้งการประสานกับท้องถิ่นและหน่วยงานต่าง ๆ

กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์รายย่อยในพื้นที่จังหวัดสระบุรี จำนวน 23 กลุ่ม กลุ่มตัวอย่างเกษตรกรจำนวน 225 ราย พบว่า ข้อมูลพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มเกษตรกร สภาพพื้นฐานและความรู้ของผู้นำกลุ่มเกษตรกร จากเกษตรกรผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ ร้อยละ 35.56 เป็นกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงโค ร้อยละ 76.44 เป็นเพศชาย ร้อยละ 43.56 มีอายุอยู่ระหว่าง 46-55 ปี ร้อยละ 45.33 จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา ร้อยละ 72.45 ไม่มีตำแหน่งทางสังคม ร้อยละ 89.78 มีประสบการณ์การเป็นผู้นำกลุ่ม 1-5 ปี

ลักษณะและสาเหตุการรวมกลุ่ม ร้อยละ 45.34 เพื่อพัฒนากลุ่มให้เข้มแข็งสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ ร้อยละ 68.00 กลุ่มมีจำนวนสมาชิก มากกว่า 20 คน ร้อยละ 74.67 ในรอบ 3 ปีที่ผ่านมา กลุ่มได้รับเงินอุดหนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยหน่วยงานที่สนับสนุนงบประมาณหลักคือ กรมปศุสัตว์ การบริหารกลุ่มจากเกษตรกรผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ พบว่า ร้อยละ 79.56 กลุ่มไม่มีการเรียกเก็บเงินแรกเข้าจากสมาชิก ร้อยละ 58.22 กลุ่มไม่มีการระดมหุ้นจากสมาชิก ร้อยละ 67.11 ไม่มีกิจกรรมการออมเงิน ร้อยละ 81.78 กลุ่มมีการกำหนดกฎกติกาและระเบียบในการบริหารกลุ่ม และมีบทลงโทษสำหรับสมาชิกที่ไม่ปฏิบัติตามระเบียบของกลุ่ม และร้อยละ 74.23 กลุ่มที่ไม่มีทรัพย์สิน

ด้านความคิดเห็นของกลุ่มเกษตรกรที่มีผลต่อความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์รายย่อย จากเกษตรกรผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่พบว่า โดยภาพรวมมีระดับความเข้มแข็งอยู่ในระดับมาก สำหรับประเด็นย่อยที่กลุ่มเกษตรกรมีระดับความเข้มแข็งสูงสุด คือด้านความรู้ความสามารถของผู้นำกลุ่มเกษตรกร ได้แก่ มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลกับเจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์เป็นประจำ (ค่าเฉลี่ย 4.27 ± 0.55) ด้านการบริหารและจัดการกลุ่ม ได้แก่ มีวัตถุประสงค์และแผนการ ดำเนินการอย่างชัดเจน (ค่าเฉลี่ย 4.08 ± 0.65) ด้านการประสานความร่วมมือกับท้องถิ่นและหน่วยงานต่างๆ ได้แก่ มีการนำสมาชิกเข้าร่วมกิจกรรมหรือทำประโยชน์ต่อชุมชน (ค่าเฉลี่ย 4.00 ± 0.72) ด้านการแก้ไขปัญหาและพัฒนากลุ่ม ได้แก่ การเพิ่มผลผลิตและการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่กลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 4.00 ± 0.82) และด้านฐานะความมั่นคงของกลุ่ม ได้แก่ มีการทำบัญชี ตรวจสอบ และรายงานต่อที่ประชุมกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 3.83 ± 0.82) ตามลำดับ

จากผลการศึกษาพบว่า กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์รายย่อยจะเข้มแข็งได้ ต้องมีผู้นำกลุ่มที่มีความรู้ความสามารถ สมาชิกจะต้องมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมที่กลุ่มจัดขึ้น กลุ่มต้องมีกฎกติกาหรือข้อบังคับ รวมทั้งบทลงโทษสำหรับสมาชิกที่ไม่ปฏิบัติตามอย่างชัดเจน และกลุ่มต้องมีวัตถุประสงค์และแผนการดำเนินการอย่างชัดเจน สำหรับกระบวนการในการพัฒนากลุ่มจะเกิดขึ้นและประสบผลสำเร็จได้ขึ้นอยู่กับปัญหา และการแก้ไขปัญหาอย่างถูกต้อง โดยที่สมาชิกทุกคนต้องมีส่วนร่วมใน

ทุกขั้นตอน เกษตรกรมีความเข้าใจระบบการรวมกลุ่ม และความเข้มแข็งของกลุ่ม เจ้าหน้าที่สามารถนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ประโยชน์ในการส่งเสริมด้านความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์รายย่อย ให้สอดคล้องกับศักยภาพของเกษตรกรในระดับพื้นที่ (อำเภอ จังหวัด)

2. ข้อเสนอแนะ

1. ผลการศึกษาสามารถนำไปเป็นแนวทางการพัฒนาเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์กลุ่มอื่นๆ ที่ประสบปัญหาเพื่อพัฒนาการดำเนินงานกลุ่มให้มีประสิทธิภาพต่อไป

2. ควรส่งเสริมให้มีการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์เพิ่ม พัฒนากลุ่ม และเครือข่ายเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์รายอื่นๆ รวมถึงการเพิ่มสมาชิกภายในกลุ่มรายใหม่ ให้เกิดความมั่นคง และยั่งยืนในอาชีพการเลี้ยงสัตว์สำหรับกับเกษตรกรในพื้นที่

3. กลุ่มควรมีการนำสมาชิกศึกษาดูงานกลุ่มอื่นๆที่ประสบความสำเร็จ และมีความเข้มแข็ง เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ การบริหารจัดการของแต่ละกลุ่ม และควรให้มีการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย และสอดคล้องกับอาชีพของสมาชิกกลุ่ม และมีการจัดอย่างต่อเนื่อง เพื่อกระตุ้นให้สมาชิกกลุ่มสามารถพัฒนาและต่อยอดอาชีพได้ต่อไป

4. ทางกลุ่มควรมีการติดตาม และประเมินผลการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้ ทราบถึงการมีส่วนร่วมของสมาชิก และสามารถนำผลการประเมินมาใช้ในการวางแผนงานในปีต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณคณะกรรมการพิจารณาผลงานวิชาการของสำนักงาน ปศุสัตว์เขต 1 ที่ให้คำแนะนำเรื่องระเบียบการเขียนงานวิจัย และข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะ นายกิตติ กุบแก้ว ปศุสัตว์จังหวัดอุบลราชธานี กรมปศุสัตว์ ที่ให้แนวคิดการตรวจทานการเขียนงานวิชาการพร้อมให้คำแนะนำแก้ไข ขอขอบคุณท่านนายสัตวแพทย์ชาญชัย จุลโลบล ปศุสัตว์จังหวัดสระบุรี ที่อนุมัติการดำเนินโครงการวิจัย สนับสนุน และอำนวยความสะดวกตลอดโครงการฯ ขอขอบคุณท่านปศุสัตว์อำเภอทุกอำเภอ ข้าราชการ พนักงานราชการ และที่ขาดไม่ได้ขอขอบคุณเกษตรกรทุกท่านที่ให้ข้อมูลสนับสนุนงานวิจัยในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

กรมปศุสัตว์. 2557. คู่มือปฏิบัติงาน ปี 2557. แผนงานส่งเสริมประสิทธิภาพและสร้างมูลค่าภาคการเกษตร ผลผลิตที่ 4 เกษตรกรได้รับการส่งเสริม และพัฒนาศักยภาพ กิจกรรมถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยี

กรมปศุสัตว์. 2559. คู่มือปฏิบัติงาน ปี 2559. แบบประเมินความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกร กรมปศุสัตว์ ปี 2559

กองส่งเสริมและพัฒนากลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์. 2563. การขึ้นทะเบียนกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์. กรมปศุสัตว์

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ

ณัฐวุฒิ ปุรินทรภิบาล และกมลทิพย์ คำคงเพชร. 2559. ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ภายใต้โครงการพัฒนาอาชีพการเลี้ยงสัตว์แบบผสมผสานในเกษตรกรรายย่อย. สำนักงานปศุสัตว์เขต 9, กรมปศุสัตว์

บุญธรรม จิตต์อนันต์. 2540. การวิจัยทางสังคมศาสตร์. สำนักส่งเสริมและฝึกอบรม, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

ประยูร ครองยุติ วิทยาวรรณ ปาณะพล และประเทืองทิพย์ เสือเอก. 2555. ผลของเครือข่ายเกษตรกรเข้มแข็งต่อพัฒนาการเลี้ยงแพะ. สำนักส่งเสริมและพัฒนาการปศุสัตว์, กรมปศุสัตว์

สุขสันต์ มุกตสนิท. 2544. อ้างโดย ณัฐวุฒิ ปุรินทรภิบาล และคณะ. 2559. การวิวัฒนาการของกลุ่มเกษตรกร. นวัตกรรมพิมพ์, กรุงเทพฯ.

สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธ์. 2546. ระเบียบวิจัยทางสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 12, บริษัทเฟื่องฟ้าปรินต์ติ้ง กรุงเทพฯ.

อาทิตยา แปลงใจ และณรงค์ ศิริดล. 2561. ความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์รายย่อยในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ. สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดชัยภูมิ, กรมปศุสัตว์

Yamane, T. 1973. Statistic: An Introduction Analysis, 3rd edn. Harper and Row Publication. NY.

แบบสัมภาษณ์กลุ่มเกษตรกร

เรื่อง การศึกษาความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์รายย่อย ในเขตพื้นที่จังหวัดสระบุรี

คำชี้แจง

1. โปรดทำเครื่องหมาย / หน้าข้อความตอบให้ตรงกับความเป็นจริงของข้อความเพียง คำตอบเดียว
2. โปรดกรอข้อความลงในช่องว่างที่เว้นไว้ตรงกับความเป็นจริง โดยให้ใจความสมบูรณ์ที่สุด

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มเกษตรกร สภาพพื้นฐานและความรู้ของผู้ในกลุ่มเกษตรกร
2. เพื่อศึกษาลักษณะการรวมกลุ่มของเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์รายย่อย
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ ทั้งด้านการบริหารฐานะทางเศรษฐกิจและความมั่นคง การแก้ไขปัญหาและพัฒนา กลุ่ม รวมทั้งการประสานกับท้องถิ่นและหน่วยงานต่าง ๆ

แบบสัมภาษณ์ประกอบด้วย 3 ตอน คือ

1. ด้านข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของกลุ่มเกษตรกร
2. ด้านข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้ในกลุ่มเกษตรกร
3. ความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งกลุ่มเกษตรกร

ชื่อกลุ่มเกษตรกร.....โทร.....

อยู่บ้านเลขที่..... หมู่ที่..... บ้าน..... ตำบล.....อำเภอ.....

จังหวัดสระบุรี

ผู้สัมภาษณ์.....

ตอนที่ 1 ด้านข้อมูลพื้นฐานกลุ่มเกษตรกร

1. การรวมกลุ่ม

☐ 1.1 กลุ่มที่เป็นทางการ	☐ 1.2 ไม่ใช่เป็นทางการ
---	---
2. ชนิดสัตว์ที่เลี้ยง

☐ 2.1 แพะ/แกะ	☐ 2.2 โค/กระบือ
☐ 2.3 สุกร	☐ 2.4 สัตว์ปีก
☐ 2.5 อื่นๆ (ระบุ)	
3. ระยะเวลาในการก่อตั้งกลุ่ม.....ปี
4. จำนวนสัตว์ที่เลี้ยง

4.1 รวมทั้งกลุ่ม.....ตัว	4.2 เฉลี่ยต่อรายสมาชิก.....ตัว
--------------------------	--------------------------------
5. สาเหตุของการรวมกลุ่ม

☐ 5.1 เพื่อร่วมแก้ไขปัญหาการเลี้ยงสัตว์
☐ 5.2 รวมตัวเพื่อเพิ่มอำนาจต่อรองและประสานงาน
☐ 5.3 ผู้นำชุมชนชักชวน
☐ 5.4 รวมตัวเพื่อขอกู้เงิน
☐ 5.5 ร่วมตัวรองรับโครงการของภาครัฐ
☐ 5.6 อื่นๆ (ระบุ)

6. วัตถุประสงค์หลักของการรวมกลุ่ม
 6.1 เอนกประสงค์ (ระบุ).....
 6.2 เฉพาะทาง (ระบุ).....
7. ปัจจุบันกลุ่มอยู่ภายใต้โครงการของหน่วยงานส่งเสริมใดหรือไม่
 7.1 ไม่อยู่ 7.2 อยู่ รายได้โครงการ.....บาท
8. ปัจจุบันกลุ่มมีสมาชิกจำนวน.....คน
9. การเลี้ยงสัตว์ของสมาชิก
 9.1 เลี้ยงทุกคน 9.2 เลี้ยงเฉพาะบางคน
10. ในรอบ 3 ปีที่ผ่านมากลุ่มได้รับเงินอุดหนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือไม่
 10.1 ไม่มี 10.2 มีจากหน่วยงาน.....
11. มีกำหนดให้สมาชิกลงหุ้นหรือไม่
 11.1 ไม่มี 11.2 มีการลงหุ้นแต่ไม่ประจำ
 11.3 ลงหุ้นเป็นประจำ
12. มีกำหนดให้สมาชิกออมเงินหรือไม่
 12.1 ไม่มี 12.2 มีแบบสมัครใจ
 12.3 มีแบบประจำ
13. มีการเก็บเงินแรกเข้าของสมาชิกใหม่ หรือไม่
 13.1 ไม่มี 13.2 มี (ระบุ).....บาท
14. ปัจจุบันฐานะทางเศรษฐกิจของกลุ่ม
 14.1 ทรัพย์สิน 1. ไม่มี 2. มีจำนวน.....บาท
 14.2 ทุนหมุนเวียน 1. ไม่มี 2. มีจำนวน.....บาท
 14.3 หุ้นสมาชิก 1. ไม่มี 2. มีจำนวน.....บาท
 14.4 เงินออมสมาชิก 1. ไม่มี 2. มีจำนวน.....บาท
 14.5 หนี้สิน 1. ไม่มี 2. มีจำนวน.....บาท
15. กลุ่มมีการนำเงินต้นหรือเงินออมมาใช้ในการบริหารกลุ่มหรือไม่
 15.1 ไม่เคยนำมาใช้ 15.2 เคยนำมาใช้จำนวน (ระบุ).....บาท
16. กลุ่มมีระเบียบข้อกำหนดหรือบทลงโทษสมาชิกที่ไม่ปฏิบัติตามกฎหรือไม่
 16.1 ไม่มี 16.2 มี

ตอนที่ 2 ด้านข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้นำกลุ่มเกษตรกร

17. อายุ.....ปี
18. เพศ
 18.1 ชาย 18.2 หญิง
19. ระดับการศึกษาสูงสุด
 19.1 ประถมศึกษา 19.2 มัธยมศึกษา
 19.3 อนุปริญญา 19.4 ปริญญาตรี
 19.5 อื่นๆ (ระบุ)

20. สถานภาพทางสังคม

- () 20.1 ไม่มีตำแหน่ง () 20.2 คณะกรรมการหมู่บ้าน
 () 20.3 กำนัน () 20.4 สมาชิก อ.บ.ต.
 () 20.5 ผู้ใหญ่บ้าน () 20.6 อื่นๆ (ระบุ)

21. ดำรงตำแหน่งประธานกลุ่มมาแล้ว.....ปี

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกร

1. ความรู้ความสามารถของผู้นำกลุ่ม
2. การบริหารและจัดการกลุ่ม
3. ด้านการแก้ไขปัญหาและพัฒนากลุ่ม
4. ด้านฐานะความมั่นคงกลุ่ม
5. ด้านการประสานกับท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 3 ระดับความเข้มแข็งกลุ่มเกษตรกร

ประเด็น	ระดับ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ก.ด้านความรู้ความสามารถของผู้นำกลุ่มเกษตรกร					
1. มีความรู้ทักษะในกิจกรรมปศุสัตว์ที่กลุ่มดำเนินการ					
2. มีความรู้ประสบการณ์ในการดำเนินการปรับปรุงกลุ่ม					
3. มีกิจกรรมการเลี้ยงสัตว์ของตนเองที่สามารถเป็น ตัวอย่างแก่สมาชิกได้					
4. มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์ แก่สมาชิกกลุ่ม					
5. มีการกระจายอำนาจมอบหมายงานด้านการเลี้ยงสัตว์ แก่กรรมการและสมาชิก					
6. มีความรวดเร็วในการตัดสินใจ เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ในกลุ่ม					
7. มีการเยี่ยมเยียนพบปะสมาชิก เพื่อรับฟังแลกเปลี่ยน ข้อมูลกับสมาชิกเป็นประจำ					
8. มีการเปิดโอกาสให้สมาชิกเสนอแนะ เพื่อแก้ไขปัญหา พัฒนากลุ่ม					
9. มีความสัมพันธ์ที่ดีกับหน่วยงานส่วนท้องถิ่นและชุมชน					
10. มีการพบปะ แลกเปลี่ยนข้อมูลกับเจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์เป็นประจำ					

ตอนที่ 3 ระดับความเข้มแข็งกลุ่มเกษตรกร(ต่อ)

ประเด็น	ระดับ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ข.ด้านการบริหารกลุ่ม					
1. มีคณะกรรมการบริการกลุ่มที่ชัดเจนและทำกิจกรรม ในหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย					
2. มีที่ทำการกลุ่มเป็นหลักแหล่งชัดเจนและใช้ประโยชน์ อย่างสม่ำเสมอ					
3. มีการกำหนดวัตถุประสงค์และแผนการดำเนินงานกลุ่ม อย่างชัดเจน					
4. มีระเบียบข้อบังคับที่ชัดเจนและได้รับการยอมรับ จากสมาชิก					
5. มีการประชุมกลุ่มสมาชิกเป็นประจำและเปิดโอกาส ให้สมาชิกได้แสดงความคิดเห็น					
ค.ด้านการแก้ไขปัญหาและการพัฒนากลุ่ม					
1. มีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้านการเลี้ยงสัตว์ของสมาชิก และภาพรวมของกลุ่มที่เป็นปัจจุบัน					
2. มีการร่วมวิเคราะห์สภาพปัญหาและกำหนด และกำหนด แนวทางการแก้ไขปัญหาของกลุ่ม					
3. มีการจัดทำแผนการผลิตที่สอดคล้องกับความต้องการ ของตลาด					
4. มีกิจกรรมให้ความรู้แก่สมาชิกทั้งที่ดำเนินการเอง และร่วมกับหน่วยงานอื่น					
5. มีกิจกรรมให้บริการเพื่อสนับสนุนการเลี้ยงสัตว์ของสมาชิก					
6. มีผลผลิตด้านปศุสัตว์ของกลุ่มที่แสดงให้เห็นถึงการเพิ่ม ผลผลิต การเพิ่มมูลค่าให้แก่สมาชิกและกลุ่ม					
ง.ด้านฐานะความมั่นคงกลุ่ม					
1. มีสมาชิกต้นแบบหรือเป็นตัวอย่างด้านการผลิต แปรรูป หรือการตลาดที่สมาชิกนำไปเป็นต้นแบบได้					
2. มีการพัฒนาผู้นำและกรรมการกลุ่มอย่างต่อเนื่อง					
3. มีกิจกรรมเพื่อพัฒนากระบวนการเลี้ยงสัตว์ของกลุ่ม					

ตอนที่ 3 ระดับความเข้มแข็งกลุ่มเกษตรกร(ต่อ)

ประเด็น	ระดับ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
4. มีการสร้างหรือพัฒนามูลค่าเพิ่มของสินค้าที่กลุ่มผลิตได้					
5. มีระบบการทำบัญชี การตรวจสอบและรายงานบัญชี ต่อที่ประชุมกลุ่ม					
6. มีกิจกรรมส่งเสริมการเพิ่มทุนหรือทรัพย์สินของกลุ่ม					
7. มีทุนดำเนินการหรือทรัพย์สินของกลุ่มเพิ่มขึ้น					
8. มีการแบ่งผลประโยชน์ที่เกิดจากทุนบริหารดำเนินการของ กลุ่มให้สมาชิกอย่างยุติธรรม					
จ.ด้านการประสานกับท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง					
1. มีการเปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการเพิ่มเงินลงทุน ของกลุ่ม ด้านการประสานงานกับท้องถิ่นและหน่วยงานอื่น					
2. มีกิจกรรมที่แสดงให้เห็นถึงความร่วมมือหรือเชื่อมโยง กับกลุ่มหรือเครือข่ายอื่นๆ					
3. มีการนำสมาชิกเข้าร่วมกิจกรรมหรือทำประโยชน์ ต่อสาธารณะหรือชุมชน					
4. มีโครงการหรือกิจกรรมที่ได้รับการสนับสนุนจากท้องถิ่นหรือหน่วยงานอื่น					
5. มีกิจกรรมร่วมกันเพื่ออนุรักษ์หรือพัฒนาสภาพแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน					
6. มีผู้นำท้องถิ่นหรือชุมชนเป็นที่ปรึกษาหรือกรรมการกลุ่ม					

ปัญหา และข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....